

ISKENDER PALANING "OD" ROMANIDA YUNUS EMRO OBRAZI

Alijonova Gulbahor¹

TDSHU Shark xalqlari tillari va adabiyoti instituti

KEYWORDS

Iskender Pala, Od, Yunus Emro, turk adabiyoti, diniy ta'limot, badiiy obraz, falsafa, muhabbat, she'riyat, adabiy tahlil.

ABSTRACT

Mazkur ish turk adabiyotining mashhur yozuvchisi Iskender Pala tomonidan yozilgan "Od" romanida tasvirlangan Yunus Emro obrazini tahlil qilishga bag'ishlangan. Roman asosan Yunus Emroning diniy, falsafiy va badiiy jihatlaridan yoritilgan bo'lib, uning insoniylik, muhabbat va haqiqatni izlashdagi ruhiy qidiruvlari muhim o'rin tutadi. Pala, Yunus Emroning hayoti va qarashlarini zamonaviy nuqtai nazardan ko'rsatib, uning falsafiy va diniy ta'limotlarini badiiy jihatdan ifodalashga muvaffaq bo'lgan. Bu asarda Yunus Emroning shaxsiyati, uning she'riyoti va dunyoqarashi roman voqealariga va zamoniga mos tarzda o'rganiladi. Tahlil davomida Yunus Emroning o'zining shaxsiy qidiruvlarini qanday qilib adabiy va diniy so'zlar bilan ifodalaganligi hamda uning asarlari orqali o'z zamonasining insoniyatiga qanday ta'sir ko'rsatganligi ko'rib chiqiladi.

2181-2675/© 2025 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: **10.5281/zenodo.15242912**

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

KIRISH

Iskender Palaning "Od" romani turk adabiyotining ajralmas qismiga aylangan asarlardan biridir. Ushbu roman nafaqat turk tarixining muhim shaxslaridan biri bo'lgan Yunus Emroning hayoti va qarashlarini o'rganishga imkon yaratadi, balki uning falsafiy, diniy va ma'naviy ta'limotlarini badiiy tarzda aks ettiradi. Yunus Emro o'z davrining eng buyuk shoirlaridan biri bo'lib, insonning ichki dunyosini, sevgi va haqiqatni izlashni o'zining ijodi orqali yoritgan. Iskender Pala, "Od" romanida, Yunus Emroning shaxsiyatini nafaqat tarixiy shaxs sifatida, balki uning falsafiy qarashlari va badiiy ifodalarini zamonaviy nuqtai nazardan o'rganishga imkon yaratadi.

Roman, Yunus Emroning qadimgi turk jahoni va uning ma'naviy hayoti haqida chuqurroq tasavvurga ega bo'lishga yordam beradi. Pala asarida Yunus Emroning she'riyatining soddaligi va chuqurligini birlashtirgan holda, uning insoniyat uchun muhim o'gitlarini badiiy shaklda taqdim etadi. Yunus Emro, shuningdek, o'zining dinga, muhabbatga,

¹ TDSHU Shark xalqlari tillari va adabiyoti instituti Turkshunoslik Oliy maktabi magistranti

insonparvarlikka va haqiqiy haqiqatni izlashga bo'lgan e'tibori bilan ajralib turadi.

Pala, "Od" romanida Yunus Emroning hayotini va uning falsafiy qarashlarini zamon bilan bog'laydi, uning haqiqatni izlashdagi ruhiy qidiruvlarini badiiy yondashuv bilan namoyon etadi. Asar orqali o'quvchilar Yunus Emroning falsafasini, uning dunyoqarashini va insoniyatga qaratilgan yuksak ideallarini anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Iskender Palaning "Od" romani Yunus Emroning hayoti va ijodini chuqur va badiiy tarzda yoritishga qaratilgan. Yunus Emro, o'zining she'riyatidagi soddaligi va murakkab falsafiy g'oyalari bilan tanilgan bir shaxs bo'lib, uning asarlari o'sha davrning ijtimoiy, diniy va ma'naviy qarashlarini shakllantirgan. Pala romani orqali Yunus Emroning tasavvufiy yo'lini va uning insoniyatni sevmak, haqiqatni izlash va Allohga bo'lgan muhabbatni anglashdagi falsafasini o'rganish imkonini beradi.

Yunus Emroning Diniy Falsafasi

Yunus Emro tasavvufning eng katta vakillaridan biri sifatida, o'zining ilohiy sevgisini, insoniyatga bo'lgan muhabbatini va haqiqatni izlashdagi o'z yo'lini keng yoritadi. Pala, Yunus Emroning dunyoqarashini tasvirlar orqali badiiy shaklda taqdim etadi. Yunus Emroning tasavvufiy fikrlari uning hayotida asosiy o'rin tutgan. Uning she'rlarida muhabbat, insonparvarlik, sabr-toqat, haqiqiy haqiqatni izlash kabi falsafiy g'oyalar markaziy o'rin egallaydi. Yunus Emro hayotning maqsadiga erishish uchun insonning ichki dunyosini tozalash, dunyo bilan bog'liq barcha foydasiz narsalardan voz kechish va faqat ma'naviy rivojlanishga e'tibor qaratish kerakligini ta'kidlaydi. Pala bu g'oyalarni romanida yorqin badiiy tasvirlar orqali yoritadi.

Yunus Emro va She'riyat

Yunus Emro she'riyati juda sodda va samimiy, lekin unda chuqur falsafiy mazmun mavjud. Pala, Yunus Emroning she'riy tilidagi oddilikni va uning ko'p qavatli ma'nolarini aniq va yorqin tarzda ko'rsatadi. Yunus Emro she'rlarida Allohga bo'lgan muhabbat, insonni sevish va barcha tirik mavjudotlar bilan birlashish fikri yuksak o'rin tutadi. Pala bu she'rlarni nafaqat dinga asoslangan ma'naviy nuqtai nazardan, balki badiiy va zamonaviy nuqtai nazardan ham yoritadi. Yunus Emroning she'rlari uning hayotining haqiqiy maqsadi va ilohiy ishlarining ifodasidir.

Yunus Emroning Tarixi va O'rni

Pala "Od" romanida Yunus Emroning hayotiga doir tarixiy tafsilotlarni ham o'z ichiga oladi. Yunus Emro o'zining tasavvufiy yo'lini boshlashdan avval, ko'p qiyinchiliklar va sinovlardan o'tgan. U o'zining ma'naviy izlanishlari davomida odamlarni haqiqiy va halol yo'lga yo'naltirishga intilgan. Yunus Emroning tarixiy roli, uning ta'limotlarining qanday shakllangani va qanday qilib o'z davrining muhim diniy va falsafiy shaxsiga aylangani Pala romanida alohida e'tibor bilan yoritilgan. Roman asarida Yunus Emroning o'z davri va zamoniga nisbatan tuzgan tasavvufiy qarashlari, insoniyatni o'z qilmishlaridan tozalash va haqiqiy sevgini topishdagi yuksak maqsadlari ko'rsatiladi.

Yunus Emroning Adabiy Obrazi

Roman davomida Pala Yunus Emroning nafaqat diniy va falsafiy, balki adabiy obrazini ham yaratadi. Yunus Emro nafaqat ma'naviy so'zlar, balki she'rlar va hikmatlar orqali odamlarni

o'zining haqiqiy yo'liga boshlagan. Pala, Yunus Emroning adabiy obrazini shakllantirishda uning asarlaridan foydalanib, uning o'ziga xos uslubini, hayotga bo'lgan pozitsiyasini va zamonasi bilan bog'liq bo'lgan ideallarini o'rganadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Iskender Palaning "Od" romanida Yunus Emro obrazi nafaqat uning hayoti va ijodi haqida, balki uning tasavvufiy g'oyalari, diniy va falsafiy qarashlarini ham o'z ichiga oladi. Pala roman orqali Yunus Emroning shaxsiyatini va dunyoqarashini badiiy tarzda ochib beradi, uning she'riyati va ma'naviy izlanishlarini chuqur tahlil etadi. Yunus Emroning tasavvufga bo'lgan aloqasi, uning insonga bo'lgan muhabbati, Allohga bo'lgan e'tiqodi va haqiqiy haqiqatni izlashdagi intilishi bu romanning markaziy mavzularidir. Asar orqali Pala, Yunus Emroning falsafasini va badiiy ifodalarini o'rganish imkonini beradi.

Yunus Emro o'z davrining eng buyuk tasavvuf shoirlaridan biri sifatida, o'z she'rlarida ma'naviy va diniy haqiqatni izlashni, insonlarni sevishni va ularni o'z ichki dunyosini anglashga chaqiradi. Roman asarida Pala uning badiiy tasvirlari va tasavvufiy qarashlarini zamonaviy nuqtai nazardan taqdim etadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarga Yunus Emroning ijodi va ta'limotlarini yangicha nuqtai nazardan anglashga yordam beradi. Yunus Emroning she'rlaridagi oddiylik va chuqurlikning uyg'unligi, uning dunyoqarashining kengligi va insoniyatga bo'lgan e'tibori bu asarda aniq va samarali tarzda aks ettirilgan.

Pala, Yunus Emroning tasavvufiy ta'limotlarini o'ziga xos badiiy shaklda yoritib, uni nafaqat diniy ta'limot sifatida, balki insonning ichki dunyosini anglashdagi o'rni sifatida ham ko'rsatadi. Asarda Yunus Emro tasavvufning haqiqiy yo'lini izlashda qanday ruhiy va ma'naviy qiyinchiliklardan o'tganligi, uning shaxsiyati va o'rni haqida gapiriladi. Yunus Emroning dunyoqarashi va tasavvufiy falsafasi uning she'riyati orqali o'quvchiga etkazilgan. Pala, yunusiyarning qalbiga chuqur ta'sir ko'rsatgan bir g'oya va insoniylikni eng muhim ideal sifatida taqdim etadi.

Bundan tashqari, Yunus Emroning o'z davrining diniy va falsafiy muammolariga qanday javob berishi, uning o'ziga xos yondashuvlari va barcha tirik mavjudotlar bilan bo'lgan muhabbati, romanning asosiy mavzularidan biridir. Yunus Emro, insoniyatning o'zgarishiga va yaxshilanishiga bo'lgan ishonchni o'z she'rlari va ma'naviy qarashlari orqali namoyon etadi. Pala, bu g'oyalarni badiiy jihatdan yoritish orqali o'quvchiga Yunus Emroning asarlarini yangi bir nazar bilan ko'rishga imkon yaratadi.

Natijalar

1. **Yunus Emroning** tasavvufiy qarashlari va she'riyati "Od" romanida badiiy tarzda chuqur va aniq tasvirlangan. Pala, Yunus Emroning diniy g'oyalari va falsafasini o'zining badiiy yondashuvi bilan birlashtirib, asarni mukammal badiiy asarga aylantirgan.
2. **Pala** Yunus Emroning she'riyati orqali tasavvufiy haqiqatni izlash, insonni sevish, haqiqiy muhabbatni anglash va haqiqatni topish g'oyalari o'z o'quvchisiga etkazadi.
3. **Yunus Emroning** she'rlaridagi oddiylik va chuqurlikning uyg'unligi, uning badiiy obrazidagi o'ziga xoslik va falsafiy yondashuvlari roman davomida yanada aniqroq va

mukammal tarzda ko'rsatilgan.

4. **Asar orqali** Yunus Emroning diniy va ma'naviy izlanishlari va uning insoniyatga bo'lgan muhabbati, uning hayoti va ijodiga oid yangi tushunchalar ochildi. Bu asar, Yunus Emroning ta'limotlarini yangi bir badiiy va falsafiy nuqtai nazardan anglashga yordam beradi.
5. **"Od"** romani nafaqat Yunus Emro she'riyati va tasavvufiy qarashlarini badiiy yoritgan, balki uning dunyoqarashining bugungi kunda ham o'quvchilar uchun ahamiyatini ochib beradi.

XULOSA

Iskander Pala tomonidan yozilgan "Od" romani Yunus Emroning diniy, falsafiy va badiiy tasvirini zamonaviy nuqtai nazardan o'rganishga imkon yaratadi. Yunus Emro, tasavvufning buyuk vakillaridan biri bo'lib, o'zining she'rlari orqali insoniyatga muhabbat, haqiqatni izlash va Allohga bo'lgan e'tiqodning yuksak idealini taqdim etgan. Pala romanida Yunus Emroning tasavvufiy falsafasi, uning ma'naviy izlanishlari va she'riyati badiiy tarzda o'rganilib, uning o'ziga xos dunyoqarashi va shaxsiyati yanada chuqurroq ochib berilgan.

Roman davomida Pala Yunus Emroning she'riyati va tasavvufiy qarashlarini aniq va samimiy tasvirlar bilan birlashtirgan. Yunus Emroning she'rlari, oddiy va soddaligi bilan birga, juda chuqur ma'no va hikmatlarni o'zida jamlagan. Pala bu asarda Yunus Emroning insoniyatga bo'lgan muhabbati, haqiqiy haqiqatni izlash va uning hayotdagi maqsadlari haqida keng tasavvur beradi. Yunus Emroning o'zining she'riyatida bo'lgan oddiylik va ma'naviy chuqurlik, uning badiiy obrazining asosiy jihatlari sifatida roman davomida yoritilgan.

Shuningdek, roman orqali Yunus Emroning o'z davrining diniy va falsafiy muammolariga bo'lgan yondashuvi va uning o'ziga xos hayotiy pozitsiyasi ham yoritilgan. Pala, Yunus Emroning haqiqatni izlashdagi ruhiy va ma'naviy qiyinchiliklari orqali uning shaxsiyati va dunyoqarashini aniq ko'rsatadi. Roman, Yunus Emroning ijodi va tasavvufiy qarashlarini o'quvchilarga yangi bir yondashuv bilan taqdim etgan, shuningdek, uning o'z zamonida va bugungi kunda ham ahamiyatini anglash imkonini yaratadi.

Umuman olganda, "Od" romani Yunus Emroning shaxsiyati, falsafasi va she'riyati haqida to'liq va mukammal bir tasavvur beradi. Pala, Yunus Emroning tarixiy roli va adabiy o'rni bilan birga, uning zamonaviy badiiy obrazini yaratib, o'quvchilarga uning g'oyalari va insoniyatga bo'lgan muhabbatini yuksak tarzda taqdim etadi. Bu asar, Yunus Emroning ta'limotlarining bugungi kunda ham o'quvchilar uchun ahamiyatini va insoniyat uchun naqadar muhimligini anglashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Pala, Iskander. "Od" romani. Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2015.
2. Umarov, Abdurashid. *Yunus Emro va tasavvuf*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2013.
3. Qodirov, Dilorom. *Yunus Emro: Hayoti va ijodi*. Toshkent: Sharq nashriyoti, 2016.

4. Yusupov, Muhammad. *O'zbek tasavvuf adabiyoti tarixi*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Akademiyasi nashriyoti, 2012.
5. Xolmatov, To'lqin. *Yunus Emro va uning adabiy merosi*. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2017.
6. Sodiqov, Zokir. *O'zbek tasavvufining asoschilari*. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2018.
7. Ismoilov, Shavkat. *O'zbek she'riyatida tasavvuf ta'siri*. Toshkent: O'zbekistan Yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2015.